

Nara Petrovič

Filozofija uživanja na srfu

Jutro je. Daleč za obzorjem si sonce še utira pot med zvezdami. Krvavo jezero raste, kot da bi hotelo pogoltniti preostale iskre in preplaviti nebo. Zdelo se bo nepremagljivo, dokler z druge strani ne udari sinjina. V lica mi treskajo sveži sunki burje. Brleče lučke v notranjosti avtomobilov ob obali naznanjajo, da bomo vsak hip začeli sestavljati jadra. Vem, da bom na vodi med prvimi. Hrepenenje se bo prelilo v tiho napetost in potem v blaženost. Nič lepšega ni kot dočakati sončni vzhod, drseč po valovitem morju, ko se prebujata tako čudovit dan.

Za ta špas v slovenščini ni prave besede. Med sabo pravimo, da srfamo ali surfamo, ampak v drugih krogih brž nastane zmešnjava, saj naj bi bila beseda "surfanje" rezervirana za deskanje po valovih – brez jadra. Pogled v Slovar slovenskega knjižnega jezika vse postavi na glavo, kajti tam je surfanje opredeljeno kot "šport, pri katerem se stoji na *jadralni* deski in se vozi po vodi". Kdor goji stanje na taki deski in vožnjo po vodi, pa je "deskar". Ko sem vprašal prijatelja, ali pozna kakega deskarja, je rekel da pozna le soseda Jožeta, ki je v osemdesetih nekje pri Pulju na črno deskal svojo vikendico s smrekovino, ki jo je privlekel iz Slovenije. Te vikendice ni več, so mu jo podrli. Zdaj svojo deskarsko strast izživlja v lovski koči na Pohorju. Lovcem ne podirajo koč, tu bo lahko deskanje gojil še mnogo let.

Ne, *deskanje* ni moj šport. Še srfarjem na valovih ne privoščim takega naziva, a protestov od njih v Sloveniji gotovo ne bo prav veliko, saj bi jih lahko prešteli na prste ene roke. Za srfanje brez jadra potrebuješ ocean, potrpljenje in v ekstremnih razmerah še jajca. Če razmere niso ekstremne in so valovi manjši kot meter, meter in pol, pa je šport pogosto dolgočasen. Opazoval sem fante, kako plavajo, plavajo ... čakajo, čakajo ... poskusijo ujeti val, ne posreči se jim ... plavajo ... čakajo ... spet poskusijo – nič ... plavajo, čakajo ... končno val! Deset sekund blaženosti! Pa spet plavajo,

čakajo ... V pol ure so na deski stali skupno dvainštirideset sekund, zato ni nič čudnega, da v SSKJ šport ni naveden med tistimi, pri katerih se na deski *stoji*.

Morda pa ni nič narobe, če v slovenščini ni besede za tak šport. Saj je pri nekaj navtičnih miljah morja za domačo rabo skoraj ne potrebujemo. Z (jadralnim) srfanjem je seveda drugače – zanj je dovolj že malce večja gramoznica. Seveda polna vode. Glede na to, da besede srfanje, srfati, srfar zvočno in slogovno povsem ustrezajo temu, kar mi počnemo, naj bodo pripisane našemu športu! Saj se strinjate, kajne? Spustimo “-u-” v zapisu, nepoučeni bodo imeli manj težav z izgovarjavo in nas ne bodo po čudovitem srfarskem dnevu spraševali, ali smo dobro surfali ali celo sêrfali.

Srfanje ni edini primer precej razširjenega športa, ki mu ni priznana prava veljava. *Jadranje na deski* je sicer olimpijski šport, *jadralno srfanje* pa žal še ne. Samo malo, mar ni to eno in isto? Ne, ne, ne, ne ... Na veliki, okorni deski se je *jadralo* konec sedemdesetih in v osemdesetih, pozneje je stari slog izpodrinilo *srfanje*, pri katerem jadralec glisira po gladini z desko, ki je dolga dva metra in pol ali manj in tehta le sedem kilogramov ali manj. Počitniško drsenje sem ter tja je kmalu nadgradilo drvenje s hitrostmi, ki že pri rekreativnih srfarjih dosegajo petdeset kilometrov na uro, s primerno opremo v večjih rokah v pravih razmerah pa celo osemdeset in več. Z vrhov valov se največji mojstri poganjajo deset metrov visoko, izvajajo vratolomne akrobacije in mamijo poglede ljudi, začudenih, da si kdo upa v takem neurju med take valove.

Tudi pri nas jih lahko vidite! Še takrat ko treska burja s hitrostjo osemdeset kilometrov na uro ob izolsko plažo in valovi dosegajo dva metra, se po morju podijo pisana jadra. Res dobre nezimske burje so redke in zato pritegnejo množico, zlasti ob vikendih.

Slovensko srfarsko klimo sicer narekujejo: na severovzhodu večinoma južni veter, včasih severnik, na morju burja in jugo, poleti občasno kak zahodnik in tu se repertoar že skoraj konča. Nimamo peščenih plaž in velikih valov, nimamo močnih termičnih vetrov kot v Grčiji, Egiptu in na oceanih. Izjema je le jutranji termični veter v Barkovljah pri Trstu ter v zalivu Preluka med Reko in Opatijo; ta dva kraja sta tako blizu meji, da bi ju že skoraj lahko šteli za naša ... pa s tem ne izražam nobenih ozemeljskih teženj, da se razumemo, le praktično realnost ob pogledu na registrske tablice tam parkiranih srfarskih avtomobilov, ko je ob vikendu dobra napoved za veter.

Slovinci doma nismo prav pogosto deležni vrhunskega srfanja. Kdor zbere več kot trideset dni v Sloveniji, je moral ujeti prav vsako dobro sapico na kakih desetih lokacijah, ki so nam na voljo. Za kaj več je treba v

tujino. Na srfarske rajske otoke, kot so Havaji, Karpatos, Grand Canaria in mnogi drugi, redno hodijo le profesionalci, ostali pa občasno, odvisno od razpoložljivega proračuna. Vložek se vsekakor izplača, saj daljše obdobje vsakodnevnega razkošja vetra prinese zaupanje v morje in veter, lahko bi rekli celo prijateljstvo, in s tem postane vsako naslednje enodneвно srfanje (celo v Sloveniji) veliko bolj poglobljena izkušnja.

Poglobljenost izkušnje je glavni magnet, zaradi katerega marsikdo vztraja pri tem dokaj dragem in nepredvidljivem športu. Tržna cena nove deske je več kot tisoč evrov, jadra z dobrim jamborjem in lokom še skoraj enkrat toliko, zato se nas večina odloča za nakup rabljene opreme. Za pokrivanje vseh razmer potrebuješ dve deski, tri, štiri jadra, neoprensko obleko (ali dve), copate, zglobne, vrvice ... Vse skupaj moraš zapeljati do "spota", kakor se v žargonu reče točki ob obali z dostopom do vode (in vetra!), tam opremo pol ure sestavljati in po srfanju pol ure razstavljati. Vse zato, da boš nekaj ur *mogoče* užival. *Mogoče*, kajti veter je nemogoče povsem zanesljivo napovedati. Ob najboljših napovedih včasih stojiš na obali in se praskaš po bradi, včasih pa nepričakovano ujameš fantastičen veter, čeprav ni bil napovedan. Za take primere sta koristni nadčutnost mistika in nadčasnost filozofa.

Takrat se dolgočasne tehnične podrobnosti (nujno zlo za vsakogar, ki uporablja kakršno koli tehnično opremo) končajo in začne se potapljanje v tiho hrepenenje in njegovo potešitev. Glede na to, da sta filozofija in mistika moja strast, mi srfanje odstira njune plasti, ki jih ni mogoče najti brez gorečnosti in prepuščanja trenutku. Nisem med tistimi, ki jim je srfanje življenjski slog, imidž ali kruh. Nimam avta, polepljenega z RRD-nalepkami, nimam kratkih hlač z napisom Bilabong, nisem ne vejvar, ne slalomist, ne fristajler. Kar si delim z ostalimi srfarji, je to, da *uživam*, ko brzim po vodni gladini, ko se igram z valovi, ko se včasih za sekundo, dve odlepim od vodne gladine in poletim v tišino. Uživam, ko čutim negotovost na vseh straneh, ko sem prisiljen plesati z njo in iz tega izžemati nekaj nepopisno lepega. Poezija se rojeva na tisti liniji, kjer ostri rob deske izpodriva mokri mrak in ga spreminja v pršečo belino.

Ni je meditacije, kakršno doživiš pod razkropljenimi oblaki v svoji lastni kvantni razsežnosti, ko ti pete uboga mehkoča morja, v dlani pa ti je vprežen veter. Ti – brez motorjev, brez masivnih plovcev pod seboj, le s tanko desko in še tanjšim jadrom – sam. Sodobna tehnika je lahko romantična in celo sveta. Nekdo je nekoč rekel, da je molitev nagovor človeka Bogu, meditacija pa poslušanje Božjega odgovora. V srfanju lahko najdeš oboje, ko nadčasno filozofijo in nadčutni misticizem poročiš enkrat v verzu, drugič v krik. Zliješ se z neskončnostjo sedanjega trenutka,

nehaš misliti, povežeš se s čudežno spretnostjo vodnega drsalca, nagoni te ženejo naprej po ostrem robu britvice, ki ločuje – in hkrati povezuje – votlost in polnost.

Mnogokrat sem opazoval tega ali onega srfarja na obali, kako čaka na veter. Meditacija, pozornost, zavedanje ... brez molitve na ustnicah, toda z božanskim utripom srca. V brezvetrju ni miru, tu je mistično hrepenenje. Morda tudi počitek, morda sanje, toda nikakor ne plehek spanec. V brezvetrju je lepota upanja in zaupanja, da bodo želje uslišane. Tiha lakota razvnema duha. Ko srfar opazi znanilce vetra, sliši Božje besede. Posluša jih in se jih veseli. Srce bije hitreje in se uglašuje z ritmi narave, ki pospešujejo povsod naokrog.

Napeta vzmet je le navidez mirna. Ko odmaknete zatič, vidite, da je samo čakala, da udari in se zaziblje sem ter tja. To je srfanje! Udarec hrepenenja in skok v: tja pa nazaj, tja pa nazaj. Malo levo, malo desno. Skok! Tja pa nazaj, tja pa nazaj. Kot pri plesu: korak naprej, korak nazaj, vsakič enako, a vsakič drugače. Gledati vedno podobne gibe zna biti dolgočasno, a nikoli, če ste plesalec; plesati in plesati, svobodnih misli, brez pričakovanj, je blazno lepo.

Vir tega užitka je enak kot pri prav vseh užitkih na svetu. Uživate, ko kontrolirate. *Nadzor* je skupni imenovalec vsakega uživanja. Pomislite na tenis. Uživate, ko udarite žogico tako, da pade točno tja, kamor želite. Isto velja za vse igre z žogo – nogomet, košarko, biljard ... Nadaljujte z ostalimi športi: smučanjem, drsanjem, jahanjem, padalstvom, borilnimi veščinami, gimnastiko ... užitek pride od kontrole. Nič drugače ni na poslovnem sestanku: ko prepričate vse za mizo o ustreznosti svojih predlogov, ko vsi kimajo in vam zadovoljni segajo v roko, uživate, kajne? Kontrola prinaša užitek. Skuhali ste neverjetno kosilo, zadeli ste pravo mero vseh začimb in soli, od vseh strani se slišijo zadovoljni vzdihljaji. Nadzor prinaša užitek. Najbolje je, če ga prinaša mnogim, ne le vam, in če ne pretiravate! Trajen užitek prihaja od zmernosti, ne od ekstremizma, enako kot prijetna toplota prihaja od ravno prav nadziranega izgorevanja, ne pa od eksplozije. Kdor se zaveda, kaj potrebuje in kaj zmore, lahko ohranja kontrolo v zdravih mejah in *zares* uživa.

Kaj se zgodi, ko hočete kaj skontrolirati pretirano, na silo, s trmo, z golo voljo, brez prepuščenosti? Polomija! Zgrešite koš, preženete poslovne partnerje, zažgete kosilo. No, morda koša celo ne zgrešite, morda sklenete kupčijo in rešite kosilo, ampak v vsakem primeru ostanete prikrajšani za užitek. Kontroliranje je blaženo šele, ko se prepustite silam trenutka in svoja prizadevanja vpnete v tok vesoljnega valovanja. Bolj spontano kot to naredite, elegantneje svet zapleše, kakor se ga odločite voditi. Popolna

kontrola ni nikoli samo vaša. Ko jo zgrabite, jo morate spustiti, da bi bila pripravljena sodelovati.

Če vas življenje te lekcije še ni naučilo, stopite kdaj na srf, poskusite dvigniti jadro in se peljati pet metrov, le dve dolžini deske. Pa v pravi smeri, da se razumemo. Kontrolorja na deski hitro spoznaš. Prime vrstico, potegne jadro, pade na hrbet. Spleza na desko, pade na trebuh. Besen je, kolne. Zbere se, prime vrstico, dvigne jadro, ga poskuša naravnati, jadro ga ne uboga ... pade na rit. Vztraja naprej, dokazal bo vsem gledalcem na obali, da bo že zmogel obvladati tega plastičnega konjička ... Nazadnje jim dokaže le to, da je mojster v dokazovanju lastne ničevosti. To noč bo spal kot že dolgo ne. S krvavimi dlanmi pod pazduhami, opečenih ramen, vnetih mišic. Potrt, poražen. Ker ni zmogel prepustiti nadzora.

Naslednji dan bo tako mimogrede, bolj zvedavo kot ponižno, vprašal pobiča iz sosednjega apartmaja, da mu malce pokaže, kako to njemu gre. Pobič bo z veseljem privolil in v pol ure bo kontrolor že prevozil krstnih pet metrov. Preden se bo res prepustil, bo minilo še nekaj poletij, nazadnje pa bo morda tudi on poročil nadzor s prepuščenostjo in začel uživati. Poznam ljudi, ki tega ne zmorejo. Kar enkrat primejo, ne marajo spustiti niti za trenutek. Ne zaupajo in zato ne uživajo. Taki navadno ne srfajo. Ali vsaj ne srfajo dolgo.

Užitek je kot čokolada: če ga predolgo stiskaš v dlani, se stopi, pomečka in razleze med plastmi folije. Od stiskanja čokolade v dlani ni užitka! Užitek je treba spustiti, mu dovoliti, da se raztopi in tudi izgine. Čokolado daš v usta, zapreš oči, jo stisneš z jezikom ob nebo in se sprostiš, da ti zleze do čisto vseh brbončic. Na srf stopiš, dvigneš jadro, začutiš vse elemente, jih zajameš (pokontroliraš) in se jim trenutek za tem predaš. Da bi se lahko zares predal, ko stojiš na srfu, se moraš znati predati že prej.

Da bi se kontrola in prepuščenost najbolje zčila, je treba pet dejavnikov povezati v eno – veter, vodo, desko, jadro in sebe. Noben od teh dejavnikov ni fiksni, noben ni stabilen, v ničemer ni opore. Ravnotežje se zgodi v sproščenem soglasju med vsemi elementi. Kaj drugega je to kot življenjska šola, saj tudi v življenju nič ni fiksno, vedno lovimo ravnotežje z vsem, kar valovi okrog nas. Znati moramo izbrati primerno opremo za vsake razmere, dobro nastaviti jadro, razporediti težo na deski, z gibi telesa nadzirati drsenje po valovih in se sprostiti. Moramo se hipoma odločati, kdaj pospešiti, kdaj upočasniti, kdaj skočiti, kdaj se ustaviti, kdaj obrniti in kdaj končati.

Da bi to dosegli, moramo nehati kontrolirati srfarsko opremo in začeti kontrolirati sebe; predvsem pa nehati misliti, da lahko kontroliramo življenje. Svet je prevelik, da bi ubogal nas, majhne posameznike. Paradoks

vrhunca kontroliranja, iz katerega izvira vrhunsko uživanje, je v tem, da se takrat kontroliranje neha. Kot v kontaktnem plesu: ko se učiš, eden vodi, drugi sledi, potem se zamenjata, toda sčasoma se meja med tistim, ki vodi, in tistim, ki sledi, povsem izgubi. Ne vodi nobeden, ne sledi nobeden, oba plešeta. Ko postaneš mojster kontroliranja, postaneš tudi mojster prepuščanja in se začneš gibati z naravo, ne da bi izstopal. Nekateri se zavedanja enosti z vsem, kar obstaja, učijo v taoističnih samostanih, nekateri od jogijskih mojstrov v Himalaji, nekateri v molitveni osami, nekateri pa s silo vala pod nogami in močjo vetra v dlaneh. Takšno zavedanje naredi iz človeka filozofa in mistika, tudi če se tega ni učil od nikogar.

Slišal sem ljudi govoriti, da je filozofija v dvajsetem stoletju umrla. Zdi se mi, da so samo (iz)umrli filozofi. Filozofiji daje življenje *preseganje*, ne ustavljanje, stalna odprtost in zagledanost v zvezde, čudenje, zaupanje in drznost. Prav tu je koren problema današnje "filozofije". Ko ustvariš sistem (filozofijo), preseganje rado izostane in s tem filozofija umre, kar seveda opazi naslednji filozof in ustvari nov sistem (da bi, menda, presegel starega) ... ampak ta brž spet umre in to opazi novi filozof ... igra postane nazadnje tako dolgočasna, da se jo nehamo igrati. Tisti, ki živijo zunaj te igre, ne morejo biti filozofi, čeprav je njihovo življenje eno samo preseganje.

Popolna predanost preseganju pogosto prestraši ljudi. Eden največjih genijev borilnih veščin v prejšnjem stoletju je bil deležen nešteto kritik, ker je bil preveč predan preseganju – tudi nezaslišanemu preseganju tradicije! Bruce Lee, mojster vseh veščin in sledilec nobene, je nekoč dejal: "Če vedno postavljaš meje vsemu, kar počneš, bodisi fizično ali sicer, se bodo razširile na tvoje delo in tvoje življenje. Meja ni, obstajajo le platoji, vendar na njih ne smeš ostati, moraš se premakniti onstran njih." To so besede filozofa, mistika, prav zato ker jih ni mogoče spraviti v okvir. Bruce Lee je izžaraval duh popolnosti, saj je popolnost zanj bila nedosegljiva, vedno je treba iti naprej, presehati, rasti ... "Ne bom si dovolil vdajanja običajnim igram ustvarjanja vlog. Imel sem srečo, saj sem s samozavedanjem to presegel in spoznal, da je življenje najbolje živeti, ne pa konceptualizirati. Srečen sem, ker vsak dan rastem in iskreno ne vem, kje so temu meje."

Koncepti, pravila, učni načrti, tradicija ... vsemu temu sledimo, ker se v tovrstnem redu počutimo varne. Vedno in povsod moramo ostajati znotraj okvirov toge logike in miselne etike. To je del programiranja "filozofov". Od izobraženih filozofov ne bo nobenih novih revolucionarnih filozofij. Naučeni so ponavljati, ne pa razmišljati, nizati vagon za vagonom v neskončni kompoziciji "dialektične modrosti". Če se na železniški postaji svetovne filozofije pojavi nekdo, ki hoče kot filozofijo uveljaviti avtobus,

ga bo lokomotiva izrinila s tirov, mu snela gume in ga poskusila utiriti v "pravo" mišljenje.

Vagone moramo slepo spoštovati, delati in misliti kot oni. Zaporedje logike je skregano z zdravo pametjo. Predstavljajte si, da ne veste, kako nastane otrok, in morate ugotoviti, kdo je vaša mama. Tako nekako bi lahko razmišljali: "Tista, ki me tepe, gotovo ni. Tista, ki vpije, tudi ne. Prav tako ne tista, ki je grda ... Lahko je le tista, ki je dobra in lepa!" In kaj če se ti obe ženski znajdeti v isti osebnosti? Je tudi to mama? Je mama le pol nje? Morda pa to v bistvu sploh ni vaša mama, morda ste posvojeni, pa tega ne veste. Če opravite DNK-test, lahko ugotovite, kdo je vaša biološka mama, ampak kaj vam koristi biološkost neke ženske, če pa nikoli ni opravljala naloge mame. Kaj zares definira mamu? Geni ali dejanja?

Prenesimo podobno sklepanje na filozofsko misel pa bomo videli, kako nas utečeni vzorci marsikdaj potisnejo v enotirno zaverovanost v puhle fraze. Z veliko resnostjo in vnemo debatiramo o njih, življenje pa med tem odteka mimo. O, Bog, v kako nepomembnih ožinah se vrtimo! Če misli preveč razširimo, se naenkrat počutimo izgubljene v veselju, ker nam zmanjka poguma in zaupanja. Ko se držimo tirov utečenosti, imamo občutek, da je svet pod nadzorom, samoumevno se nam zdi, da je mama točno ta oseba, ki nas je rodila in nobena druga, ne želimo preseči vlog v igri, ki se jo igrajo vsi okoli nas. Ne znamo razmišljati, ker ne živimo.

Prav zato sem tako očaran s srfanjem. Nobenih tirov, nobene predvidljivosti. Ni mi treba slediti nikomur, ni mi treba ugajati, streči in odgovarjati. Vprašanja si postavljam sam, napačen odgovor ne obstaja, dogaja se samo ples, v katerem nihče ne vodi in nihče ne sledi. Izpod ostrega roba moje deske frčijo drobne bele ideje; ko jih opazujem in poslušam, dobro vem, da sem na najprestižnejši univerzi na svetu, na kateri je edina učna ura *uživanje*. Diplomanti na tej univerzi uživajo vedno in povsod, saj drugega ne znajo. Preden otroke učimo pisati, računati, vrednotiti in slediti, bi jih morali naučiti uživati. Brez sposobnosti uživanja je težko zares vedeti, kaj je dobro in kaj slabo, v kaj je vredno vlagati napor in v kaj ne, čemu slediti in čemu ne. Kdor ne zna uživati, se ne mara zares potruditi.

Mojstrstvo nadzora je tudi mojstrstvo uživanja, kar pomeni uživati v izkušnji, kadar je na voljo *in kadar ni*. Vrhunski užitek ne pride od besede "da", ampak od besede "ne", izrečene z mirnim nasmehom. Ko pride impulz, ga znam zavrniti, ker ga ne potrebujem, da bi užival. Srfanje nosim v sebi. Lahko sedim za računalnikom in v drsenju prstov po tipkovnici čutim otip deske, s pogledom držim jadro, tok misli je veter, drsenje kurzorja po ekranu je srfanje, ki mi je tako všeč. Tipkovnica in ekran sta

vsem znana, srfarska oprema in razmere, v katerih prinaša užitek, pa le nekaterim. Srfam lahko tudi med kuhanjem kosila, pomivanjem posode, gledanjem oblakov. Čeprav srfam, nisem srfar. Filozof in mistik sem.

Moja izkušnja je neskončna. Ne uživam le v kontroliranju in adrenalinski hitrosti, ki sta mi na voljo, ko drvim po vodni gladini, uživam tudi ob pogledu na kulise, v toplini sonca, hladu vetra, predanosti trenutku. Tega sem se, kot kaže, okužil, ker sem vsa ta leta z veliko žlico zajemal srfarske izkušnje in užitke – toliko, da jim znam danes mirno reči da ali ne, jih nadzorovati v poetskem soglasju z vsem, kar se dogaja okoli mene.

Taka kontrola je vir užitka. Zajema tudi zmožnost reči “konec”, ko pride čas za to: bodisi ko je izkušnja zaokrožena ali ko znamenja v katerem koli ključnem elementu povedo, da se ugodne razmere končujejo. Takrat je treba reči hvala za ves užitek, ki je bil na voljo, odjadrati do obale in pospraviti opremo. Užitek je pravi šele, ko znaš skontrolirati kontrolo in iz dobljenega vzeti, kar ti gre. Naši stari niso zastonj govorili: “Ko je najbolj lušno, je treba nehat.”

Ko se po čudovitem srfarskem dnevu peljem domov, me nad morjem ob zahodni strani Istre spremlja rdeča krogla. Počasi tone pod gladino in čarobno rdečilo se spravlja nad nebeško sinjino. Zdelo se bo nepremagljivo, dokler z druge strani ne udari črnina. V ušesih mi še vedno šumi šelestenje valov, pomešano z brnenjem motorja, tresljaji pod stopali poplakujejo spomin na pljuskajočo svežino. Dobil sem, kar mi gre, si rečem in si tiho ponovim misel Jeana Jacquesa Rousseauja: “Školjko si sme vzeti vsak, morja nihče.”